

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора

ОЛІЙНИКА Леоніда Віталійовича

на дисертацію **КИРПЕНКА** Євгенія Віталійовича

«Формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань: 01 – «Освіта/Педагогіка»

за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дисертаційної роботи Євгена Кирпенка є безсумнівною, оскільки сьогодні, в умовах активних бойових дій, належна професійна підготовка майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту відіграє велике значення. Посилює актуальність теми і низка суперечностей, а саме: між необхідністю цілеспрямованого формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов її формування в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; між необхідністю системного уявлення про формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки і відсутністю структурно-функціональної моделі її формування у ВВНЗ на основі системного, компетентнісного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх методичної підготовки; між об'єктивною потребою вдосконалення процесу формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ і недостатньою розробленістю комплексної методики її формування в процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Зважаючи на викладене, тема дисертації Євгена Кирпенка «Формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки», відповідає запитам часу, є актуальною та своєчасною.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України на тему «Оптимізація змісту фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВНЗ на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0123U101084).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (протокол № 9 від 31.10.2022) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 22.06.2023).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Євгена Кирпенка вирізняється коректним, логічно послідовним визначенням об'єкта, предмета, мети, гіпотези та завдань дослідження. Автором чітко визначено поняттєво-категоріальний апарат дослідження. Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження Кирпенка Євгенія Віталійовича є логічно узгодженими. Вибір застосованих методів і методик дослідження забезпечує досягнення мети дослідження й оптимальне вирішення поставлених дослідницьких завдань. Дисертаційне дослідження вирізняється достатнім рівнем теоретичного аналізу, систематизації та конкретизації, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до вирішення дослідницьких завдань. Визначені й теоретично обґрунтовані Євгеном Кирпенком педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки пройшла експериментальну перевірку. Достовірність результатів дослідження підтверджується статистично необхідною вибіркою учасників, які брали участь у педагогічному експерименті. На різних етапах дослідження, у процесі педагогічного експерименту, було залучено 20 майбутніх офіцерів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України. Результати педагогічного

експерименту та їх порівняльний аналіз засвідчує ефективність упровадження визначених і обґрунтованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки.

Цілісність проведеного дослідження, аналіз значної кількості джерел наукової інформації, застосування достатнього комплексу методів (теоретичних, емпіричних, математичної статистики) у сукупності гарантували достовірність отриманих результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні навчально-методичного посібника «Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки» у підготовку майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту тактичного рівня підготовки навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України, шляхом упровадження та реалізації спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ», який містить навчально-організаційне та навчально-методичне забезпечення (план програму проведення курсу, тренінгову програму проведення практичної частини підготовки, які містять довідково-теоретичний матеріал, практичні вправи, контрольні завдання та тестові запитання), що сприяють цілеспрямованому формуванню методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Євгеном Кирпенком вперше визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки ВВНЗ (педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування професійно-важливих

якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність авторської, міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійно-педагогічної підготовки; використання критеріїв та показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту); *удосконалено*: педагогічну модель формування їх методичної компетентності, що містить цільово-методологічний, смислово-функціональний, суб'єктний, організаційно-методичний, діагностувально-корегувальний і результативний блоки (удосконалення було досягнуто шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання та спорту, з урахуванням специфіки предмета дослідження); авторську контекстну методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ (удосконалення здійснено шляхом трансформації та доповнення наявних методик формування різних видів компетентності майбутніх офіцерів фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки у ВВНЗ, головною відмінністю є створений спеціальний курс підготовки для формування методичної компетентності); критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний та рефлексивний критерії); *дістало подальшого розвитку* визначення поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення як «складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, яке складається з його методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психічної) реалізовувати методичну діяльність».

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (222 найменувань, із них 32 – закордонних), 10 додатків на 72 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 310 сторінок, основний текст – 180 сторінок. Робота проілюстрована 22 таблицями та 15 рисунком. У роботі представлений науковий апарат дослідження, визначено завдання, забезпечено відповідність завдань і висновків, які логічно вибудовуються зі змісту основної частини дисертації.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу і завдання дослідження; окреслено комплекс методів дослідження; охарактеризовано експериментальну базу; розкрито наукову новизну, практичне значення роботи; подано відомості про апробацію результатів дослідження; структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та її формування в процесі їх професійно-педагогічної підготовки» автором висвітлено проблему формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у педагогічній літературі (стор. 32-41); на основі аналізу науково-педагогічної літератури визначено сутність, структура і зміст методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (стор. 42-60). Проведено констатувальний етап педагогічного експерименту, який дав змогу визначити сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту (стор. 61-72).

У другому розділі дисертації «Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі» визначено загальну методику дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ (стор. 75-86).

Автором визначено й теоретично обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ (стор. 87-99). З'ясовано, що педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту Збройних сил України є важливою педагогічною умовою, а також спроектовано та обґрунтовано педагогічну модель її формування (стор. 100-112). Для цілеспрямованого формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки в даному розділі була створена авторська методика її формування, яка реалізується за рахунок упровадження спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ» (стор. 113-136). Додатково, було визначено та обґрунтовано критерії та показники вимірювання сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичного виховання і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, а саме: аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний та рефлексивний (стор. 137-155).

Третій розділ «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ» містить опис загальних питань організації та проведення експерименту, методів математичної та статистичної обробки результатів дослідження (стор. 160-194). Також у цьому розділі Євгеном Кирпенком представлено методичні рекомендації щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки (стор. 195-205).

Сформульовані висновки у кінці кожного розділу мають достатній ступінь узагальнення їх змісту. Загальні висновки відповідають поставленим

завданням, забезпечують цілісне сприймання роботи. Розміщені в додатках матеріали розширюють, конкретизують і унаочнюють зміст дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота Євгена Кирпенка є самостійним, виконаним на високому рівні дослідженням, яке містить нові, раніше не захищені наукові положення.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дослідження висвітлено у 18 публікаціях (із них 7 – у співавторстві), серед яких такі: 1 колективна монографія; 1 видання (навчально-методичний посібник); 6 статей у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України (всі входять у міжнародні наукометричні бази); 2 в періодичних наукових виданнях закордонних держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (з яких 1 – входить у міжнародну наукометричну базу Scopus); 8 тез у наукових конференціях, семінарів і форумів України та закордоном.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі Євгена Кирпенка не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів, варто зазначити дискусійні положення у змісті роботи та висловити окремі побажання:

1. У вступі зазначено загальну важливість методичної компетентності у майбутній діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у контексті бойової підготовки. Однак специфічні виклики, які постають перед ними в реаліях сучасної війни, як-от вплив бойових умов на когнітивні та фізичні здатності військовослужбовців, потребують детальнішого аналізу, що могло б посилити зв'язок дослідження з практичними викликами сучасних Збройних Сил України.

2. У першому розділі, на нашу думку, міститься обмежений аналіз зарубіжного досвіду. Хоча у роботі зазначено деякі зарубіжні джерела, зокрема

праці Berns, Erickson, Goldberg, Goodwin але відсутній розгорнутий огляд систем підготовки військових фахівців у країнах НАТО, які мають усталені методики формування методичної компетентності. Залучення такого аналізу могло б значно збагатити теоретичний і практичний аспекти дослідження.

3. На нашу думку, у підрозділі 2.4. другого розділу, який присвячений методиці формування методичної компетентності, не в повному обсязі розкрито використання активних методів навчання, таких як «кейс-метод». Додатково, доцільно було б розглянути інші наукові підходи, такі як контекстно-орієнтоване навчання, індивідуалізоване навчання, що надало переконливість висновків щодо переваг запропонованої методики.

4. На (стор. 108) здобувач представляє педагогічну модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, однак на нашу думку виокремлений організаційно-методичний блок недостатньо розкритий, оскільки він є визначальним у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Доцільно було б в повній мірі висвітлити елементи цього блоку, а саме детальніше розкрити запропоновані методи навчання, види навчальних занять та засоби навчання.

5. Дисертантці не вдалося уникнути деяких помилок у технічному оформленні роботи, текст дисертації не позбавлений стилістичних і граматичних огріхів.

Висловлені зауваження і побажання не знижують наукової та практичної цінності, значущості виконаного Євгеном Кирпенком наукового дослідження.

Висновок. Загалом, дисертаційна робота Кирпенка Є.В. є повністю самостійною та завершеною роботою, яка характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю. У ній містяться значні наукові досягнення, які дисертантка повністю висвітлила у наукових публікаціях.

Результати дослідження є досить обґрунтованими для формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання і спорту в процесі професійної підготовки.

Робота Євгенія Кирпенка «Формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Дисертація відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (за спеціалізаціями) та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. № 759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор Євгеній Кирпенко заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» (за спеціалізаціями), галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Рецензент:

начальник науково-методичного відділу аналізу
та прогнозу освітньої діяльності науково-методичного центру
організації та провадження освітньої діяльності
Національного університету оборони України
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
полковник

Леонід ОЛІЙНИК

« 1 » липня 2025 року

Підпис Олійника Л. засвідчую.

Начальник управління адміністративного та
інформаційно-організаційної роботи
Національного університету оборони України
полковник

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ

« 1 » липня 2025 року

